

Marx mer aktuell än någonsin

Sedan ett år tillbaka sitter Sven-Eric Liedman, professor emeritus i idé- och lärdoms historia, och skriver på en biografi om Karl Marx. Den beräknas komma ut hösten 2015. Flamman träffade författaren för att ta reda på varför Marx och hans verk fortfarande är relevanta.

- För 40 år sedan skulle man haft svårare än idag att känna igen sig i Marx beskrivning av samhället, säger Sven-Eric Liedman.
- Då försökte man i många Europeiska länder hålla arbetarna lugna genom att bygga en välfärdsstat med en dämpad kapitalism. Men sen kom Thatcher och Reagan och nyliberalismens totala seger som förde oss tillbaka till något som liknar den manchesterliberalism som var samtida med Marx.

Så Karl Marx är helt enkelt mycket mer aktuell nu än han var 1968, ett år som för många står för revolt och frigörelse. Det är inte första gången Sven-Eric Liedman skriver om Marx. 1968 gav han ut en bok om Karl Marx ungdom.

- Jag tittade nyligen i den och ställde mig själv frågan om jag verkligen skrivit detta? Som huvudfråga funderade jag på i vilken utsträckning han försökte förutsäga framtiden. För mig idag förefaller den frågeställningen konstig. För Marx förutsade ingenting, utan undersökte snarare vilka möjligheter det fanns till ett annat samhälle.

En annan skillnad mot tiden för 30–40 år sedan är att klasskillnaderna åter har blivit mycket större, Sven-Eric Liedman hänvisar till LO:s rapportserie ”Makteliten” där de jämför den svenska ekonomiska elitens löner med en industriarbetares. Eliten hade 1950 en inkomst som motsvarade 26 industriarbetare. 1980 hade skillnaden krympt till 9 industriarbetare. 1995 var skillnaden tillbaka på 1950 års nivå för att 2011 motsvara 46 industriarbetarlöner.

- Och som det sägs i boken Jämlikhetsanden är stora klasskillnader olyckliga för samhället.

Sven-Eric Liedman föddes 1939 i Karlskrona men är uppvuxen i Skåne. Han har varit verksam som recensent och kulturredaktör samt har bedrivit akademiska studier i Lund och Göteborg. 1979 blev han professor i idé- och lärdoms historia vid Göteborgs Universitet, en tjänst han behöll tills han gick i pension 2006.

Hans forskning har framförallt behandlat marxismen samt ideologier, och många har nog hans verk om de politiska idéernas historia, ”Från Platon till Lenin” (slutledet i titeln har ändrats med varje upplaga), i sin bokhylla.

Men hur mår marxismen på universiteten idag?

- Dels finns ju postmarxismen, där personer som Antonio Negri, Michael Hardt och Slavoj Žižek försöker göra en enligt mig alltför hårdhänt anpassning av Marx arbete. Själv är jag mer intresserad av det som Michael Heinrich gör, ett mer öppet rekonstruktionsarbete där man kan se syftet samt vilka teorier som fortfarande har sin tillämplighet.

Just idag har Sven-Eric Liedman skrivit om Marx syn på det fullödiga livet, om människan som en aktiv och social varelse. Det kontrasterar han med Adam Smith och dåtidens liberalers syn på människan som lat. Och hur nyliberalismen gör människor till konkurrenter i stället för samarbetspartners.

Trots sitt socialistiska engagemang så har Sven-Eric Liedman aldrig organiserat sig politiskt. Han har aldrig känt sig hemma i de politiska partierna, han var ”inget riktigt politikerämne” som han själv uttrycker det. Däremot har han ett stort engagemang i bildningsfrågor.

- För Marx var bildning väldigt centralt, vilket märks exempelvis i de ekonomisk-filosofiska manuskripten. Där beskrivs bildning som en utveckling av hela människan, att hon befinner sig i en process tillsammans med andra.

Det var därför det var så viktigt för Karl Marx med en international, som han såg som just ett enormt bildningsprojekt.

- Så fungerar även i bästa fall arbetarrörelsen, när den byggde upp folkhögskolor och skriftserier. I

dag finns dock bara spillrorna kvar av något som påverkade människor på djupet.

Sven-Eric Liedman väntar på att vänstern ska växa. Och trots jämlikhetens tillbakagång är han ändå hoppfull inför framtiden. Han har stor förståelse för upploppen i Husby som en mänsklig reaktion på samhällets utveckling.

– Jag tycker att det finns många unga människor med bra idéer och bra ideal. Jag brukar citera Gramsci som sa att det gäller att vara pessimist i tanken och optimist i handlingen. Vi har massor av problem idag med klimatförändringar och andra utmaningar, men handlingen innebär alltid någon sorts optimism.

Vad hade då Marx sagt om han hade förflyttats till dagens värld?

– Jag tror att han skulle känt sig ganska hemma. Och säkert varit oerhört besviken över utvecklingen i Sovjetunionen och dagens Kina.

Staffan Melin

Foto: Per Friberg

Hemsida: sven-eric.liedman.net

manchesterliberalism, en form av liberalism som hävdar att helt fri konkurrens leder till ekonomisk utveckling och rättvis fördelning av samhällets produktionsresultat. (Källa: NE)